

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет економічних наук

Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **«ОСОБЛИВОСТІ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ПІСЛЯ
ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ РФ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,

напряму підготовки

Спеціальності

051 Економіка

Фролова Катерина Володимирівна

Керівник: Мірошніченко Вікторія Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

Рецензент _____

(прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота захищена з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 20 ____ р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗРОСТАННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ.....	5
1.1. Суть поняття безробіття В Україні.....	5
1.2. Види безробіття.....	6
1.3 Законодавча база боротьби з безробіттям.....	11
Висновки до першого розділу.....	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	17
2.1 Визначення рівнів безробіття України у регіональному, віковому та гендерному розрізі.....	17
2.2 Умови та принципи функціонування ринку праці після повномасштабного вторгнення рф.....	25
Висновки до другого розділу.....	29
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ.....	31
3.1 Міжнародний досвід уникнення високого рівня безробіття.....	31
3.2 Методи боротьби з високим рівнем безробіття в Україні.....	33
Висновки до третього розділу.....	36
ВИСНОВОКИ.....	37
Використана література.....	40
Додатки.....	49

ВСТУП

Актуальність теми. На сьогоднішній день тема безробіття в Україні стала доволі гострою, що в свою чергу доволі яскраво відображається на економічному стані та дисбалансі макроекономічних показників країни. Більшість підприємств не мають змоги надавати робочі місця через масовані ракетні обстріли, які спричинили нестачу електропостачання. Також багато підприємств не мають змоги існувати далі через фінансову нестабільність в країні. Все це призводить до падіння рівня життя населення, зростання рівня інфляції та безробіття, зниження виробництва та інвестиційної діяльності. Таким чином, проблема безробіття в Україні має стати однією з головних задач, яку необхідно вирішити заради поліпшення економічної ситуації в Україні. Саме тому варто детальніше розглянути теоретичне дослідження безробіття, причини його виникнення та знаходження методів для його подолання.

Об'єкт дослідження. Відносини на ринку праці та їх особливості.

Предмет дослідження. Безробіття, особливості виникнення цього явища в умовах повномасштабного військового вторгнення рф.

Мета і завдання дослідження. Розробка пропозицій вирішення проблеми безробіття в сучасних кризових умовах.

Відповідно до мети завданнями роботи є:

- Дослідити поняття безробіття як економічного явища;
- Провести аналіз рівня безробіття на регіональному та національному рівні;
- Запропонувати ідеї щодо вирішення проблеми безробіття за допомогою наявних міжнародних та вітчизняних методів.

Методи дослідження. порівняльний аналіз, зокрема порівняння в динаміці, табличне й графічне зображення даних.

Структура роботи: Структура роботи передбачає вступний розділ, розділ 1, що складається з трьох підрозділів, та висновок до нього, розділ 2, що складається з двох підрозділів, та висновок до нього, розділ 3, що складається з

двох підрозділів, та висновок до нього, загальний висновок, переліку використаних джерел та додатків.

Поки українські солдати воюють з росією на передовій, працівники українських державних центрів зайнятості ведуть власну битву: знаходять роботу для сотень тисяч людей, які зараз безробітні внаслідок російської війни.

Згідно з нещодавно опублікованим звітом Національного банку України, за період війни рівень безробіття в Україні підвищився майже втричі до 35%, все це спричинене масовою міграцією з прифронтових територій та падінням економічної активності [1].

У новому звіті Міжнародної організації праці ООН (МОП) зазначається, що значна кількість українців втратили роботу за вісім місяців з початку повномасштабного вторгнення росії, створюючи безпрецедентний тиск на систему соціального забезпечення країни.

Експерти кажуть, що ці цифри навряд чи можуть дати реальну картину безробіття в країні. Війна або знищила тисячі підприємств, або змусила їх закритися, витіснивши працівників усередину країни та за кордон. А в центрі та на заході країни ринок праці поволі оживає.

За перші шість місяців 2022 року кількість офіційно зареєстрованих безробітних зменшилась порівняно з 2021 роком.

За словами Артура Міхно, генерального директора найбільшої в Україні онлайн-платформи пошуку роботи Work.ua, у липні кількість вакансій зросла порівняно з попереднім місяцем.

За його словами, до війни кількість вакансій в літній час зазвичай «завжди зменшувалася». Проте, кількість наявних робочих місць досі не значно відрізняється від довоєнного показника. До вторгнення кількість вакансій на сайтах коливалася від 100 до 120 тисяч. Зараз ця цифра коливається в межах 35-40 тис. [2]

У східних регіонах, раніше відомих металургією та гірничодобувною промисловістю, майже немає вакансій через запеклі військові дії.

У зруйнованому війною Харкові, колись одному з найбільш завантажених бізнесом і освітою міст країни, стало в рази менше пропозицій щодо працевлаштування.

Водночас у західноукраїнських областях, як-от у Львові та Івано-Франківську, цифра вже оптимістично зростає від довоєнного показника, переважно в готельно-ресторанному господарстві.

Однак, експерти прогнозують, що тенденція до зниження зарплат збережеться і в довгостроковій перспективі.

Відповідно до звіту, опублікованого Європейською Бізнес Асоціацією, у деяких галузях зарплати вже скоротились в половину. Тим часом інфляція зростає. [3]

Також важливо сказати, що повномасштабне вторгнення впливає негативно не тільки на ринок праці в Україні, криза в Україні може спричинити перепони для робочої сили сусідніх держав. Якщо військові дії будуть і надалі продовжуватись та погіршуватись, біженці з України будуть вимушені залишатись закордоном довше, а отже тиснути на ринок праці та системи соціального захисту в інших країнах, як наслідок, збільшуватиметься рівень безробіття і в них.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗРОСТАННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ.

1.1 Суть поняття безробіття В Україні

Безробіття це економічний та соціальний феномен, він має місце коли на ринку праці рівень пропозиції робочої сили перевищує попит на неї; тобто існує більше охочих отримати роботу, ніж існуюча кількість вакансій. Безробіття в Україні наразі є гострим питанням для вирішення на сучасному етапі розвитку країни та її переходу до ринкової економіки, тому що чим вищий рівень безробіття в країні, тим нижчий рівень економічного та соціального розвитку країни. Проблема безробіття впливає на кожну людину, яка зі своєї заробітної плати виплачує загальнообов'язкове державне соціальне страхування проти безробіття. Для розуміння проблеми безробіття, в першу чергу, важливо знати причини його виникнення. Однією з головних причин безробіття в Україні є падіння внутрішнього виробництва і, як результат, скорочення кількості робочих місць. Іншою причиною є те, що економіка страждає від циклічних спадів. Різкий перехід до автоматизації технологічних процесів виробництва може спричиняти зростання безробіття.

Безробітні за методологією МОП – це особи від 15 років і старше, та які задовольняють три умови:

1. В період останніх чотирьох тижнів, які передували поданню намагались відкрити власну справу, або знаходились в активному пошуку роботи;
2. Не мали робочого місця або заняття яке приносило б прибуток;
3. В періоді останніх 2 тижнів мали бажання почати працювати за наймом або на власному підприємстві щоб отримувати заробітну плату або дохід.

Також до категорії безробітних відносять тих, хто приступає до роботи в періоді останніх 2 тижнів, або знайшли роботу, проте все ще чекають відповіді від роботодавця.

За методологією МОП рівень безробіття – це співвідношення кількості безробітного населення (від 15 років і більше) до існуючої в країні кількості

робочої сили відповідного віку або соціальної групи, це співвідношення вимірюється у відсотках.

Населення держави поділяється на дві категорії: економічно неактивне населення, тобто та категорія громадян які не є робочою силою та економічно активне населення, ті які є робочою силою, також воно включає в себе безробітних та зайнятих громадян.[4]

Економічно неактивним населенням в Україні вважаються:

1. Люди непрацездатного віку (молодші 16 років);
 2. Непрацездатні (категорія громадян, яка за станом здоров'я не працювали або припили працювати);
 3. Студенти, учні, курсанти, які навчаються в денних навчальних закладах;
 4. Люди з обмеженими можливостями, які отримують допомогу;
 5. Громадяни, які не могли знайти роботу або припинили пошук роботи у зв'язку з неможливістю працевлаштуватися, проте готові і мають можливість працювати;
 6. Пенсіонери, які вийшли на пенсію на пільгових умовах;
 7. Категорія громадян, яка зайнята доглядом за дітьми, веденням домашнього господарства та доглядом за хворими родичами;
 8. «Особи, що не мають необхідності в отриманні місця працевлаштування.»
- [5]

1.2 Види безробіття

Бюро статистики праці (далі БСП) має дуже конкретизоване визначення безробіття. Для того, щоб вважатись безробітнім, людина без робочого місця має відповідати цим трьом пунктам:

1. Людина не має роботи, як тимчасової, так і підробітку;
2. Людина має можливість працювати та не має фізичних обмежень до роботи;

3.Людина, яка знаходилась в активному пошуку роботи в періоді останніх чотирьох тижнів.[4]

Це зазвичай люди, які шукають роботу протягом останніх 12 місяців, а не 4 тижнів.[4] Останній пункт є одним з важливіших при поясненні терміну безробіття та одночасно є спірним. Якщо людина припинила пошуки роботи, БСП більше не враховує її ні як робочу силу, ні як безробітним. Цей останній пункт є важливим і часто викликає суперечки. Якщо хтось перестав шукати роботу, БСП більше не вважає їх частиною робочої сили чи безробітними.[5]

Проте такі люди підпадають під категорію «незначно прив'язані до робочої сили». Це зазвичай люди, які шукають роботу протягом останніх 12 місяців, а не 4 тижнів.[5]

Для того щоб вирахувати рівень безробіття треба кількість безробітних розділити на кількість робочої сили.[6]

Як показали дослідження літературних джерел, існують різні види безробіття.

Циклічне безробіття. Цей тип безробіття пов'язаний із періодом скорочення ділового циклу. Він має місце коли попит на товари та послуги різко падає, що в свою чергу змушує підприємства звільняти велику кількість працівників, щоб скоротити витрати.

Циклічне безробіття сприяє зростанню рівня безробіття, адже звільненні працівники мають менше грошових можливостей для того, щоб придбати товари та послуги, які вони потребують, що в свою чергу зменшує попит на них. Важливим є втручання держави у формі експансивної фіскальної та монетарної політики, для того щоб зупинити цю «низхідну спіраль». Прикладом можуть слугувати 1990-ті роки, коли професори та доценти були вимушені займатися перевезеннями в службах таксі, влаштовуватись вантажниками або відкривати власну справу, також вдалим прикладом циклічного безробіття може слугувати

перехід від плівкових фотоапаратів на цифрові, в цей період різко знизився попит на плівкові фотоапарати і компанія «Kodak» була змушена оголосити про своє банкрутство, що в свою чергу призвело до масового увільнення працівників.

Фрикційне безробіття. Має місце коли працівники мають намір залишити робоче місце, проте ще не знайшовши нового. В більшості випадків, працівники самовільно покидають робоче місце, тому що накопили достатньо грошей для того щоб знайти кращу роботу, або хочуть змінити місце роботи.

Фрикційне безробіття також має місце, коли студенти знаходяться в пошуку своєї першої роботи, або коли жінки вертаються до місця роботи з «відпустки по догляду за дитиною». Також такий тип безробіття виникає, коли працівників в деяких випадках звільняють з роботи через специфічні причини для бізнесу, наприклад, закриття заводу.

Фрикційне безробіття вважається короткостроковою та природною частиною в процесі пошуку роботи. Насправді, такий тип безробіття вважається корисним для економіки, оскільки він дає змогу працівникам змінити роботу на ту, де вони можуть стати більш продуктивними.

Структурне безробіття виникає, коли відбуваються зміни в економіці країни, які створюють невідповідність між навичками, якими володіють працівники та навичками, які потребують роботодавці. Прикладом цього типу безробіття може слугувати заміна працівників машинами або роботами. Тепер працівникам треба навчитись як керувати роботами, які їх замінили. Ті, хто не змогли пристосуватись до таких умов потребують перекваліфікуватись для іншої роботи або зіткнутись з довготривалим структурним безробіттям.

Зазвичай тривала рецесія провокує структурне безробіття. Якщо людина досить довго залишається безробітним, його професійні навички скоріш за все стають застарілими. У разі якщо вони не мають бажання приступити до некваліфікованої роботи з нижчим рівнем, вони можуть залишитись

безробітними навіть після відновлення економіки. В такому випадку, структурне безробіття перетворюється на безробіття більшого ступеня – природне.

Природне безробіття включає в себе два з трьох основних типів безробіття: фрикційне та структурне. Це пояснює той факт, що навіть при здоровій економіці завжди буде існувати певний рівень безробіття. Люди завжди будуть міняти робочі місця, а іноді покидати своє робоче місце ще не знайшовши нове. Також завжди будуть існувати люди, навички яких вже є застарілими та такими яких роботодавці вже не потребують.

Роботодавці зазнають важких часів, адже за даної ситуації доволі важко віднайти робочу силу. Це відбувається, тому що економіка перебуває в «бульбашці», яка незабаром має луснути, що призводить до рецесії.

Здорова економіка завжди матиме рівень природного безробіття, яке становитиме 4,5-5%.

Довготривале безробіття виникає для тих, хто активно шукає роботу протягом 27 тижнів. Наслідки можуть бути руйнівними, адже більшість роботодавців можуть не звертати уваги на людину яка так довго шукала роботу.

Згідно з дослідження Pew Research Survey фінансові та емоційні втрати можуть бути дуже шкідливими.[7,8,9]

Наприклад, 38% втратили самоповагу, майже 30% відзначили, що їх нове робоче місце було гіршим за старе. Нажаль, 43% сказали, що в таких умовах їм буде набагато важче досягти кар'єрних цілей.

Реальне безробіття не вважається одним із типів безробіття, проте є важливим терміном для розуміння. Багато людей сперечаються, що замість показника «офіційного» безробіття, варто враховувати й альтернативний показник. Статистика БСП називає цей показник «U-6». Інші називають показником реального рівня безробіття. Воно включає дві наступні категорії: Маржинально прив'язані працівники - ці працівники не шукали роботи більше

ніж 4 тижні, проте займались пошуками впродовж року. Деякі з них стали байдужими до пошуку роботи.

Робітники на неповний робочий день. Цей тип працівників охоче працював би при повній зайнятості, однак мав змогу знайти лише роботу на неповний робочий день.

Сезонне безробіття. З назви стає зрозумілим, що цей тип безробіття є результатом регулярних змін сезону. До цього типу безробіття можна віднести такі категорії працівників: працівників готелів, інструкторів катання на лижах. Даний тип безробіття також може включати в себе людей, які збирають урожай, у більшості регіонів країни, будівельники також можуть залишатись без роботи в залежності від сезону. Працівники шкіл також можуть вважатися сезонними працівниками.

Класичне безробіття. Даний тип безробіття має місце коли рівень заробітної плати є високим, що призводить до того, що роботодавці не мають змоги найняти бажаючих працівників.

Іншими словами, заробітна плата є вищою, ніж як правило диктують закон попиту та пропозиції. Зазвичай цей тип провокують наступні події:

1. Держава встановлює завищений рівень заробітної плати;
2. Профспілки погоджують підвищення заробітних плат та пільг;
3. Довгострокові контракти встановлюють такий рівень заробітних плат, який через рецесію стає занадто високим.

Отже, компанії виплачують забагато заробітної плати одному працівнику та як наслідок, можуть дозволити собі меншу кількість робочих місць. Ті, чий робочі місця скорочується через вищенаведені приклади стають жертвами класичного безробіття.

Циклічне безробіття. Характеризується тим, що працівники, які знаходяться на неповній зайнятості мають робочі місця, але не відпрацьовують норму годин

та ще однією характерною ознакою є те, що ці працівники мають менший кваліфікаційний рівень.

Ця категорія включає в себе осіб, які працюють на неповній зайнятості, проте надали би перевагу повній зайнятості. Циклічне безробіття часто є причиною неповної зайнятості. Протягом рецесії, працівники з неповною зайнятістю, будуть братися за будь-яку роботу заради того, щоб вижити. Певні дефініції неповної зайнятості містять в собі поняття «безробіття».

Знання дефініції неповної зайнятості допомагає досягнути повну картину безробіття. Також варто зазначити, що безробіття фінансується за рахунок державних і федеральних податків з роботодавців, які йдуть на програми страхування від безробіття. В США наприклад, державні податки відрізняються, але федеральний податок на безробіття становить 6% від перших 7000 доларів зарплати кожного працівника щороку [10].

1.3 Законодавча база боротьби з безробіттям

Українська влада здійснила безпрецедентні політичні дерегуляції та лібералізації бізнесу, з метою уникнення масового безробіття та економічного спаду. Це було призначено для стимулювання економічної активності суб'єктів господарювання та, за необхідності, переселення їх у безпечні регіони. Заходи передбачали значне зниження податкового тягара на роботодавців і самозайнятих працівників.

На сьогоднішній день центри зайнятості надають можливість людям навчатись та отримувати знання для затребуваних позицій [11], Мінекономіки в інтеграції з Державним центром зайнятості запровадили програму «Національний кадровий резерв»[12], де кожен охочий може пройти тест та за допомогою штучного інтелекту на основі результатів буде розроблено інтерактивне резюме, яке буде відповідати наявним навичкам та знанням і яке потім можна розмістити на всіх існуючих порталах з пошуку роботи. Ще одним рішенням була зміна розміщення бізнесу та його переїзд закордон. З метою

збереження підприємств та обладнань в березні 2022 уряд запропонував програму з релокації бізнесу. Цією програмою може скористатись підприємство, яке знаходиться в зоні ризику в регіонах з активними бойовими діями.[13] Метою програми є забезпечення підприємств допомогою при релокації на захід країни, вона включає в себе підбір локації, допомога у перевезенні виробничих потужностей, переїзд та підбір місця проживання для персоналу, допомога у пошуку нової робочої сили. Полегшення цього процесу мало відбуватись за допомогою цифрової інтеграції для допомоги в релокації. Підприємства, які мають бажання змінити місце розтошування свого бізнесу можуть скористатись сайтом «Прозорро.Продажі» та подати заявку на допомогу у релокації.[14]

Також значна кількість підприємств, які мали можливість перенесли свою діяльність закордон, такі підприємств в майбутньому можуть стати амбасадорами країни та заохочуватимуть співпрацю іноземних компаній з Україною.

Також, важливою є й законодавча допомога уряду підприємств в умовах військового стану та підтримка працівників.

Проведений аналіз допомоги уряду, дозволив висвітлити декілька прикладів.

1) Можливість віддаленої роботи

Таке поняття як віддалена робота не нове для Трудового кодексу України, оскільки воно з'явилося ще за часів пандемії.[15]

Однак вже 18 липня 2022 року Верховною Радою України було ухвалено «Закон про фриланс», він передбачає дозвіл роботи фрилансерів та дає можливість малим та середнім підприємствам офіційно наймати таких працівників.[16]

З юридичної точки зору таке працевлаштування оформлюється договором з нефіксованим робочим часом та з заробітною платою не менше восьми «мінімальних заробітних плат», що зараз становить 53,6 тисяч гривень. Оплата праці відбувається на основі фактично відпрацьованого часу (не менше 32 годин

на календарний місяць), це означає, що роботодавець має заплатити фрилансеру за 32 робочі години, навіть якщо той відпрацював менше.

Однак, цей закон не стосується працівників державних служб, їм було заборонено працювати з-за кордону, це рішення призвело до великої кількості звільнень серед державних службовців (більше 8 тисяч осіб протягом перших трьох місяців з початку повномасштабного військового вторгнення рф) [17]

2) Лояльне ставлення з боку держави до підприємств

Раніше звільнення працівника при реорганізації або банкрутстві підприємств займало два місяці, у разі наявності профспілки на підприємстві звільнення займало три місяці.[18]

Під час дії військового стану роботодавці можуть вже не мати з різних причин можливості забезпечення роботою працівників та оплатою праці, тому Верховною Радою України було прийнято рішення дозволити за ініціативи роботодавця здійснювати звільнення у разі руйнування або знищення виробничих можливостей, технічних й організаційних умов праці або майна роботодавця під час бойових дій.[19]

Також 1 липня 2022 року Верховною Радою було прийнято закон, що регулює трудові відносини на час дії воєнного стану, даний закон надає можливість працівникам яких призвали на військову службу зберігати за собою тільки робочі місця та займані посади, проте підприємство не зобов'язано виплачувати таким категоріям працівників заробітну плату. Цей закон дає впевненість працівникам в своєму майбутньому та зменшує витрати підприємств.[20]

3) Допомога по безробіттю

Новоприйнятий закон від 21 вересня 2022 року встановлює виплати по безробіттю в залежності від страхового стажу. Раніше такі виплати відбувались лише до 360 днів протягом двох років незалежно від стажу.[21]

Цей закон також передбачає, що безробітній не втрачає своєї можливості отримувати виплати по допомозі з безробіттям у разі його відмови від 2

підходящих пропозицій вакантних місць від Державної служби зайнятості, що в свою чергу збільшує стимулювання до реєстрації безробітними у ДСС.

Однак, закон також передбачає, що безробітний може втратити свій статус у разі якщо не повідомить ДСС про виїзд закордон або при перебуванні закордоном більше ніж 14 діб одноразово або 60 діб протягом року, це не стосується форс-мажорних обставин та виїзду на лікування. Очевидним є те, що цей новоприйнятий закон не дає можливості мігрантам користуватись статусом безробітних.

Також одним із нововведень є Інститут кар'єрного радника, він надає можливість працевлаштування безробітному, згідно з індивідуальним планом.

Цей закон передбачає, що безробітна особа може один раз на п'ять років працевлаштовуватись на посаду, яка є субсидованою, це означає те, що роботодавець може отримати компенсацію своїх витрат на заробітну плату цієї особи, проте з урахування обмежень встановлених законом «Про державну допомогу».[22]

Також за працевлаштування працівника без досвіду в тому числі звільнених військовослужбовців роботодавець має можливість отримати компенсацію, яка складає до 50% мінімальної заробітної плати.

Ще одним нововведенням є те, що було додану ще одну категорію працівників за яких роботодавець може отримати компенсацію ЄСВ, це громадяни зі статусом безробітних більше ніж 6 місяців. Однозначно, це стимулюватиме скорочення довготривалого безробіття.

Також роботодавці, які надали вакантні місця із заробітною платою, яка не є меншою ніж три мінімальні заробітні плати, мають змогу отримати компенсацію у розмірі 50% від ЄСВ, це в свою чергу, стимулюватиме роботодавців надавати нові робочі місця, шукати працівників та встановлювати гідні заробітні плати, що буде спонукати охочих влаштовуватись на роботу.

15 жовтня було вирішено спростити працевлаштування осіб без громадянства та іноземців та отримати дозвіл на продовження дії дозволу на працевлаштування цієї категорії осіб.[23]

Це надасть можливість людям без громадянства України та іноземцям працевлаштовуватись на різні посади в декількох або одному підприємстві, або на декількох посадах у одного роботодавця, але за умови, що роботодавець матиме дозвіл на використання праці осіб без громадянства та іноземців, тож тепер для застосування робочої сили даної категорії осіб потрібен тільки один дозвіл. Також набагато спрощено процедуру отримання цього дозволу, адже тепер його можна отримати через ЦНАП, також було вирішено скасувати умову виплати іноземцям не менше п'яти або десяти мінімальних заробітних плат. [23]

Спрощене залучення працівників- мігрантів однозначно позитивно вплине при відбудові України, оскільки для цього знадобиться багато робочої сили

4) Соціальний та правовий захист військових

Відповідну до закону № 2488-IX військовий отримує право на професійну та соціальну адаптацію, проте це стосується певних категорій військових.

Адаптація передбачає різноманітні форми перепідготовки, освітні програми по професіям, які однозначно будуть мати великий попит при відбудові країни та підвищення рівня кваліфікації.[24, 25]

5) Фінансова підтримка уряду

В березні 2022 року ВР України схвалила кілька законопроектів щодо зміни в оподаткуванні під час дії воєнного стану.[26] В цей же час було прийнято рішення щодо особливості подання звітності, було вирішено зупинити плинність строків, які раніше визначались податковим законодавством.[27] Таким чином, уряд пом'якшив той шок, який підприємства та бізнеси отримали з початку запровадження воєнного стану в країні.

Проте, виникло багато дискусій щодо змін податкового законодавства майже для всіх підприємств, оборот яких складає до 10 мільярдів гривень, було дозволено перейти на спрощену систему оподаткування (сплата 2% від обороту та виключення сплати ПДВ та податку на прибуток).[28]

Ще одним з методів підтримки є надання підприємцям грантів в межах програми «єРобота», за допомогою цієї програми, уряд надав до трьох тисяч відповідних грантів, що становило 1,6 мільярдів гривень. [29] Ця програма

допомагає у відновленні або генеруванні власного бізнесу, реалізації проектів в життя, створенні нових робочих місць та отримання відповідних навичок на ринку праці.

Висновки до першого розділу

Незважаючи на те, що безробіття є стимулом для працездатного населення, в цілому воно є негативним явищем в економічному та соціальному середовищі країни. Основні негативні наслідки мають соціально-економічний характер. Соціальні ефекти: зростання соціальної напруги, зниження трудової активності, зростання кількості злочинів, збільшення кількості психічних захворювань, поглиблення соціальної диференціації. До економічних ефектів відносяться: скорочення податкових надходжень, зниження рівня життя, скорочення ВВП і ВВП, скорочення виробництва, збільшення витрат на допомогу по безробіттю.

Таким чином, безробіття призводить до важких економічних і соціальних наслідків. Питання зайнятості варто вирішувати на національній основі за допомогою генерації та запуску програм зайнятості.

Подолати безробіття можна також шляхом створення нових робочих місць та підприємств. Треба провести аналіз ринку праці та надати умови для перекваліфікації працівників згідно з потребами сьогодення. Має бути забезпечений розвиток малого та середнього бізнесу, де власники створюють додаткові робочі місця. Таким підприємствам необхідно надавати пільги щодо розподілу фонду оплати праці, забезпечуючи таким чином бізнесу привабливі умови для підприємницької діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

2.1 Визначення рівнів безробіття України у регіональному, віковому та гендерному розрізі.

Війна призвела до найбільшого економічного спаду в історії незалежної України. Порівняно з аналогічним періодом 2021 року ВВП України зменшився на 19,1% у першому кварталі 2022 року, та на 37,2% у другому кварталі. З січня по вересень 2022 року він впав на 30%. Національний банк України (НБУ) прогнозує падіння ВВП України на 37,5% у четвертому кварталі року та на 33,4% за весь рік. Хоча у 2023 році очікується зростання ВВП, важко сказати, що буде справді динамічне відновлення. За прогнозами українського уряду, економіка зросте на 4,6%, тоді як Світовий банк прогнозує зростання на 3,3%, а Європейський банк реконструкцій та розвитку прогнозує зростання ВВП на 8% за найоптимістичнішим сценарієм.[30]

Ще одна гостра проблема – дуже високий рівень безробіття. За даними опитування, проведеного групою «Рейтинг», до 39% українців, які мали роботу до війни, її втратили.

Також після проведеного опитування мешканців різних регіонів України, було помічено значне зростання безробіття серед мешканців сходу України (57%), в той час як в центральних та західних областях цей показник складав 32%.[31]

Ще одним викликом є той факт, що велика частина зайнятих отримує нижчу зарплату, ніж до повномасштабного військового вторгнення РФ в Україну, через погіршення фінансового становища окремих компаній.

Поступово послаблюється і українська валюта. Після початку війни НБУ заморозив курс гривні, який на той час становив 29,25 гривень за долар США. Тим не менш, у липні курс відкоригували до 36,6 гривень за долар, а реальний курс в обмінниках залишається на позначці 41 гривня за долар.

Уряд прогнозує, що до кінця 2023 року курс підніметься до 50 гривень за долар.[32]

Розвиток підприємницького сектору є одним із пріоритетів економічної політики України. Незважаючи на обмежені ресурси, український уряд продовжує програму надання кредитів під низькі відсотки (від 5 до 9%).

Крім того, уряд продовжує підтримувати роботодавців, які бажають перенести свій бізнес із охоплених війною районів у безпечніші регіони країни, а саме для цього було розроблено за допомогою ДП «Прозорро.Продажі», за підтримки Міністерства економіки та цифрової трансформації та Дія.Бізнес було розроблено та запущено цифрову платформу яка допомагає бізнесу з релокацією.[33] За даними на 26 вересня, 1846 компаній заявили про бажання переїхати, а 558 компаній відновили свою діяльність на новій території.[34]

На сьогоднішній день важко чітко оцінити наслідки цих заходів, хоча, здається, їх вплив не був дуже значним: до війни було зареєстровано понад 370 000 компаній, у тому числі 18 000 великих і середніх.[35]

Наступні розрахунки були розроблені за допомогою статистичних даних з ресурсів [36, 37, 38]. За даними НБУ та Мінфін кількість безробітних у віці 15-70 років за 2022 рік, порівняно 2021 роком, зменшились на 323 тис. осіб та складала 868 тис. осіб. Таке на перший погляд позитивне зрушення ми пояснимо тим, що через повномасштабне вторгнення служби збору статистичних даних не мали можливості опрацювати всі регіони, адже більшість з них знаходилась під постійними обстрілами або була окупована, також велика кількість населення виїхала в перші дні війни, доволі велика кількість людей пропала, або була вбита.

Після проведеного аналізу наявних статистичних даних стану безробіття по регіонах країни, можна сказати, що збільшення рівня безробіття відбувалось в усіх регіонах без виключень. Проте, існують регіони з меншим рівнем безробіття, до цих регіонів відносяться: Чернівецька область (кількість зареєстрованих безробітних складає 15 тис. осіб, що на 34,6% менше, ніж у 2021 році); Закарпатська область (кількість зареєстрованих безробітних осіб складає

17 тис. осіб, що на 24% менше, ніж у 2021 році); Та Волинська область (кількість зареєстрованих безробітних складає 22 тис. осіб, що на 42% менше, ніж у 2021 році).

Але є області з найбільшими показниками рівня безробіття:

Дніпропетровська (80,5 тис. осіб), Харківська (54,3 тис. осіб), Полтавська (48,7 тис. осіб) та Київська (46,7 тис. осіб). [38]

Також, варто зазначити, що в країнах Європейського Союзу рівень безробіття зменшився з 7,5 % до 6,3 %, і також серед молоді (люди у віці до 25 років) з 18,0 % до 14,3%. [38]

Ріст рівня безробіття зачепив як міське поселення, так і сільську місцевість, як чоловіків, так і жінок. У містах кількість зареєстрованого безробітного населення становила 261 тис. осіб серед людей віком від 15 до 70, а рівень безробіття зменшився на 9%. [38] Натомість, рівень безробіття серед населення у сільських місцевостях становив 53,6%, а рівень безробіття у міській місцевості становив 56,7%.

Збільшення рівня безробіття відбувалось серед громадян різних вікових груп. (див. Табл. 2.1)

Табл. 2.1. Рівень безробіття в Україні серед різних вікових груп. [38]

Вікова група	Рівень безробіття
Понад 45 років	48%
Від 35 до 44 років	29%
До 35 років	23%

З таблиці видно, що найбільший рівень безробіття був зареєстрований серед осіб віком понад 45 років, найменший – серед осіб віком до 35 років.

За статтю рівень безробіття серед жіночого населення зріс з 50,4% у 2021 році до 64% (168,1 тис. осіб) у 2022 році. Серед чоловічого населення тенденція змінилась та рівень безробітних чоловіків зменшився з 61,5% за 2021 рік до 36% (92,4 тис. осіб) за 2022 рік.

Представлена діаграма (див. додаток Б, В), демонструє структуру зареєстрованих безробітних осіб в розрізі статті та віку за 2022 рік. (дані взято на сайті Державної служби зайнятості України)

Серед загальної кількості безробітних для аналізу було виділено також окремі категорії громадян. (див. Табл 2.2.)

Табл. 2.2 Кількість зареєстрованих безробітних в Україні серед окремих категорій громадян. [38]

Категорія громадян	Кількість зареєстрованих безробітних
Учасники УБД становили	1,0 тис. осіб (0,5%)
Внутрішньо переміщені особи	15,7 тис. осіб (8%)
Особи з інвалідністю	10,9 тис. осіб (6%)
Особи яким залишилось 10 і менше років до пенсії	16,3 тис. осіб (9%)
Випускники навчальних закладів	2,0 тис. осіб (1%)

Також для дослідження було взято статистичні дані щодо рівня освіти безробітних осіб, статистику можна побачити на Рис 2.3 (див. в додатку А):

Протягом січня-лютого 2022 року Державна служба зайнятості надала свої послуги 422,1 тис. зареєстрованих безробітних осіб, що на 208,0 тис. осіб (34%) менше, ніж у січні-лютому 2021 року. Допомогу отримали 362,5 тис. осіб, цей показник порівняно з попереднім роком теж скоротився на 184,6 тис. осіб або 34%.[38]

За допомогою центрів зайнятості було працевлаштовано 49,4 тис. осіб, з них 40,0 тис. осіб – зареєстровані безробітні.

Рис. 2.4 Структура безробітних за професійними групами в Україні у 2022 році
(Розраховано за [38])

З рисунків видно, що найбільше зареєстрованих безробітних у сферах торгівлі та ремонту транспортних засобів, переробній промисловості та державному управлінні. За професійними групами найбільше було зареєстровано безробітних осіб серед працівників сфери торгівлі та послуг, робітників з обслуговування, експлуатації устаткування та найпростіших професій.

Наведений аналіз дозволив зробити висновок, що більшість професій та сфер, де зареєстрована найбільша кількість безробітних постраждала саме через повномасштабне вторгнення росії на територію України, адже на початку війни більшість представлених вище підприємств були вимушені евакуююватись, якщо звичайно мали на це фінансову та фізичну можливість. Також характерним фактором є те, що логістика товарів в країні працювала з великими перебоями і, наприклад, робітники у сфері послуг не мали можливості через це виходити на

причиною цього був банальний дефіцит товарів та як наслідок неможливість ведення нормальної бізнес-діяльності. Все це змушувало керівників компаній звільняти робітників або скорочувати робочі місця.

Табл. 2.3. Кількість працевлаштованих безробітних за видами економічної діяльності та за професійними групами. [38]

Кількість працевлаштованих безробітних за видами економічної діяльності		Кількість працевлаштованих безробітних за професійними групами	
Торговельна сфера	19%	Працівники з обслуговування, експлуатації устаткування та машин	18%
Сільське, лісове та рибне господарство	14%	Фахівці	12%
Переробна промисловість	17%	Робітники сфери торгівлі	16%
Державне управління та оборона	9%	Представники найпростіших професій	13%
Освіта	7%	Професіонали	10%
		Кваліфіковані робітники	11%
		Керівники, службовці	10%

У березні 2022 року кількість зареєстрованих вакансій у Державній службі зайнятості складала 53,2 тис. одиниць.

Табл. 2.4. Кількість наявних вакансій в розрізі професійних груп та за видами економічної діяльності. [38]

За видами економічної діяльності		Професійні групи	
Транспортне та сільське, лісове та рибне господарство	10%	Керівники, менеджери	6%
Освіта	9%	Некваліфіковані працівники	11%
Оптова та роздрібна торгівля	13%	Фахівці	11%
Переробна промисловість	21%	Працівники сфери торгівлі та послуг	11%
		Професіонали	14%
		Робітники з обслуговування, експлуатації устаткування та машин	21%
		Кваліфіковані робітники з інструментом	22%

Помітною є суттєва різниця між попитом та пропозицією робочої сили, попит на неї досить різко скоротився, це пов'язано з тим, що у зонах бойових дій, які наразі складають досить велику частку площі нашої країни – просто неможливо працювати. Також доволі значущими є такі фактори як: проблеми з логістикою, зменшення попиту на послуги та товари та напевно найголовнішим є невизначеність у майбутньому.

Також, для нашої країни є доволі характерна тенденція до тінізації ринку праці, під цим мається на увазі те, що велика кількість вакантних робочих місць пропонуються без офіційного оформлення, багато людей отримують заробітну плату «в конвертах» тощо, звідси стає очевидним висновок, що за таких умов людина може не розраховувати на певні соціальні гарантії, такі як лікарняні, чи оплачувана відпустка, що вже казати про стаж.

Війна внесла зміни на рівень заробітних плат, наразі існує тенденція до їх зменшення, адже пропозиція вакантних робочих в рази менша ніж кількість безробітних. Унеможливлення логістичних поставок до торговельних мереж, руйнування та втрата інфраструктури і виробничих активів послабили потенціал ринку праці. Для малого бізнесу зменшуються можливості фінансової підтримки штату робітників, на сьогодні кількість скорочених працівників малого та середнього бізнесу налічує – 1,07 млн. робітників. Зміна локацій та міграція призводять в свою чергу до зміни структури самого ринку праці, а саме кількості пропозиції та насиченості фахівцями в різних регіонах країни.[39] Ті регіони, в яких найбільше відчули на собі агресію рф значно скоротилась кількість вакантних робочих місць та збільшилась конкуренція.

Війна призвела до невизначеності та збільшення ризиків, що створило перепони для вільного руху робочої сили, і як результат, призводить до унеможливлення ефективного функціонування інститутів ринку праці.

Проблеми пов'язані із значущими внутрішніми переміщеннями, проблемами в економіці та потоками біженців призвели до значних втрат у сфері доходів та зайнятості. Збільшення рівня безробіття, гендерна нерівність, соціальна

несправедливість, дискримінація на робочому місці (наприклад до молоді), зростання бідності – все це негативні соціальні наслідки війни.

2.2 Умови та принципи функціонування ринку праці після повномасштабного вторгнення рф

Український ринок праці до війни мав недоліки. Серед яких: високий рівень безробіття (9,9% у 2021 році) та низький рівень залучення до ринку праці (на 10 пунктів нижче, ніж середній показник по ОЕСР), насамперед для жінок (56 % проти 68 % чоловіків у віковій групі 15-70 років). Близько однієї шостої зайнятих були в сільському господарстві, а кожен п'ятий – у неформальному секторі. Скороченню результативній пропозиції робочої сили слугувало і тривале безробіття: кожен четвертий безробітний перебував у цьому статусі понад 12 місяців.[36, 37, 38]

Повномасштабне військове вторгнення росії в лютому 2022 року значно погіршило стан українського ринку праці, що як наслідок призвело до його загального скорочення, а також величезної невідповідності (географічній та галузевій) між попитом і пропозицією робочої сили.

Щодо працівників: значним був відтік людського капіталу, більше третини громадян України (відповідно до оцінок 2021 року – 41 млн.) переїхали, приблизно 5,9 млн. людей на сьогодні мають статус внутрішньо-переміщених осіб та більше 7,9 млн. вважаються біженцями (МОМ, 2022). З часів Другої світової війни це вважається найбільшою міграційною кризою в Європі. Близько 5 млн. біженців зареєструвались в ЄС відповідно до Директиви про тимчасовий захист, який надає їм можливість обирати країну призначення та влаштовуватись там на роботу.[40]

Крім цього, варто брати до уваги непрямі наслідки війни: недотримання шляхів генерування вартості, інфраструктурні збитки робочих місць і транспортних шляхів, а також модифікації в попиті на продукцію.[41, 42]

Економічні наслідки повномасштабного російського військового вторгнення - нещадні. Згідно з оцінками Світового банку, ВВП України зменшиться на 35% у 2022 році за наявного статусу-кво без додаткових економічних потрясінь. Хоч і важко оцінити вплив війни на бідність, за базовим прогнозом, враховуючи поріг у 5,50 доларів США на день, передбачається зростання рівня бідності в Україні з 1,8% у 2021 році до 19,8% у 2022 році. [43, 44]

Змінні попередні оцінки Програми розвитку ООН (ПРООН) показують, що до 90% громадян України можуть стати бідними та надзвичайно економічно вразливими за умови подальшого погіршення війни. За оцінками Міжнародної організації праці (МОП), у зв'язку з ситуацією що склалася до конфлікту було втрачено 4,8 мільйона робочих місць, що еквівалентно 30% довоєнної зайнятості в Україні. [44] Внаслідок війни понад 20% населення України опинилося в злиднях. Рівень безробіття у 2022 році становить 24,5% від чисельності працездатного населення, але наступного року може знизитися до 20-21%.

За прогнозом Міжнародного валютного фонду (МВФ), у 2022 році реальна заробітна плата зменшиться на 27%, у 2023 році – на 25%. Високий рівень безробіття та нижчі реальні доходи населення впливають на рівень споживчого попиту та уповільнюють відновлення економіки.

Оцінки реальних втрат ВВП цього року коливаються від 31,5 до 40%. У макроекономічному контексті падіння ВВП пов'язане зі скороченням внутрішнього попиту, зменшенням фізичного капіталу та робочої сили, порушенням внутрішньогосподарських зв'язків та матеріально-технічного забезпечення зовнішньої торгівлі.

У 2023 році припинення бойових дій, часткове відновлення інфраструктури та адаптація до умов воєнного стану ймовірно стануть чинниками поступового відновлення економічної активності. Темпи зростання реального ВВП можуть коливатися від 1% до 4,5%. [43, 44]

Рівень інфляції прискорився з 10% у 2021 році до 30% у 2022 році. Основними рушійними силами інфляційного сплеску були обмеження

внутрішньої пропозиції через військові дії, руйнування ланцюгів постачання сировини, енергії та перехід на дорожчі заміники, девальвація курсу гривні та подорожчання імпортованих товарів, цінові шоки світового ринку харчових та енергетичних товарів.

Більшість прогнозів передбачає зменшення інфляційної хвилі протягом 2023 року, однак рівень інфляції залишатиметься високим, наближаючись до показника 22%.[45]

У 2022 році експорт товарів і послуг скоротився на 40 відсотків, що погіршило платіжний баланс України. Проте надходження міжнародних грантів, грошові перекази від мігрантів і заморожування обслуговування боргу сприяли стабілізації поточного рахунку.

З іншого боку, відтік іноземного капіталу з початку бойових дій спричинив формування дефіциту фінансового рахунку. За підсумками 2022 року загальний платіжний баланс, був від'ємним за оцінками НБУ та сформувався з дефіцитом 2,9 млрд дол (у 2021 році, наприклад він сформувався з профіцитом і становив 487 млн дол.). [46]

Щоб підтримати бізнес під час війни, уряд запровадив нижчі податкові ставки, дозволив відстрочку сплати податків і перехід на пільгову систему з 2% податком з продажів, послабив адміністративні вимоги, а також ввів компенсацію роботодавцеві витрат за кожен працівника, що працює в Україні, розміром 6700 гривень, компенсація надається на щомісячній основі.

Проте у 2023 році зростання потреби в бюджетних коштах на відновлення, подолання наслідків агресії та фінансування програм соціальної підтримки (військових, їхніх сімей, переселенців, людей з інвалідністю) спонукає уряд відмовитися від податкових пільг. Зокрема, планується скасувати мораторій на проведення податкових перевірок, відновити довоєнний режим для платників 2-відсоткового податку та унеможливити зловживання великим бізнесом спрощеною системою оподаткування.[47]

Жінки без вищої освіти в регіонах, що найбільше постраждали від військової агресії РФ наражалися на ризик крайньої бідності (вище на 9,6-9,9 відсоткових пунктів). Чоловіки, які не мають вищої освіти також частіше були безробітними на 4,2-6,9%. Цей непохитний розрив у бідності та безробітті в гендерному плані потребує соціальної підтримки жінок у регіонах, які зазнають нападу на землі. Крайня бідність через повномасштабну війну спостерігається лише для жінок без вищої освіти, для яких ризики зростають на 9,6-9,9%, якщо вплив віку є статистично значущим, то кількісно він дуже малий – 0,1-0,2% [48, 47].

Інша ситуація з безробіттям: єдина незачеплена група – це чоловіки, які мають вищу освіту, які не зазнали негативних наслідків прямих боїв на місцях. Жінки з вищою освітою, навпаки, мають вищий ризик безробіття на 4,2-4,7% на нижчому рівні значущості 5%.

Отже, згідно з більшістю прогнозів, наявність вищої освіти надає обмежений захист для жінок, які стикаються з високими шансами на безробіття (збільшення ризику безробіття на 6,1-6,9%) у порівнянні з чоловіками без вищої освіти (збільшення ризику безробіття на 6,5-6,6%). [38, 47]

Не звертаючи уваги на вимушене переміщення, його вплив на крайню бідність, за наявними оцінками, не виявив статистично значущого впливу. Однак, воно було пов'язане з додатковими показниками ймовірності безробіття, які були вищими на 7,5%.

Негативний наслідок російського вторгнення на бідність і безробіття в переважній більшості серед жінок також спостерігається в багатьох перевірках надійності.

Наприклад, в регіонах з активними бойовими діями на місцях вибірки спостерігається високий ризик бідності серед жінок (збільшення на 6,6-6,7%), але не серед чоловіків. Цей ризик також стосується лише респондентів без вищої освіти (збільшення на 6,0-6,3%).

У загальному розрізі негативний вплив війни на бідність і безробіття є статистично значущим. Та він також є стійким у вибірках, поділених на середній вік вибірки 48 років, хоча з меншою цінністю в старшій підвибірці. [38, 47]

Таким чином, наявний помітний гендерний розрив у наслідках військового вторгнення, що призводить до того, що жінки які не мають вищої освіти стають єдиною групою, яка з високою ймовірністю не матиме грошей на їжу. Тож, національні та міжнародні програми підтримки мають звернути увагу на ці групи в регіонах, в яких відбуваються наземні атаки.

Подібним чином наявність вищої освіти не є захистом для збереження робочих місць для жінок (на відміну від чоловіків), що вимагає цілеспрямованої підтримки з боку влади та гуманітарних груп.

Висновки до другого розділу

Як піде післявоєнна відбудова, залежатиме й від війни. Точніше, чим вона закінчиться. Поки бойові дії не припиняться, будь-які заходи будуть просто проміжними — ремонт для відновлення електропостачання чи гарантованого водопостачання, гуманітарна допомога для надання тимчасового житла чи продовження медичного обслуговування. Якщо бойові дії припиняться, але результатом буде все ще небезпечна заморожена війна, приватні інвестори залишатимуться неохочими до інвестування, якщо їм не дадуть гарантій безпеки або компенсації втрат.

Сполучені Штати наразі надали Україні найбільше — 47,9 мільярда доларів — але майже всі вони були надані у вигляді військової та гуманітарної допомоги, а країни ЄС надали найбільшу фінансову допомогу.

У відсотках від ВВП країни, що надали допомогу, у період з січня по листопад 2022 року Сполучені Штати виділили 0,23 %; Естонія та Латвія виділили приблизно по одному відсотку; Польща надала 0,5[48,49,50].

У певному аспекті, процес відбудови України може мати більшу фінансову складність, ніж сама проведення війни. Країна вже зазнала значних руйнувань,

порівнянних із тими, що сталися в Європі під час Другої світової війни, коли Німеччині та Великій Британії знадобилося від 20 до 30 років для відновлення. Людський капітал виступає як важливий фактор для швидкої відбудови України. Проблема недостатнього постачання робочої сили є невідомою не тільки після війни та пандемії, але і до них. У порівнянні з іншими країнами, в Україні спостерігається низький відсоток жінок, які залучені до праці, порівняно з чоловіками.

Також виникає проблема безробіття та демографічної ситуації, оскільки кількість працюючого населення зменшується. Міграція може стати одним з рішень цієї проблеми. Ймовірно, після війни напрямки та розміри міграції можуть зазнати змін. Люди з країн Західної Європи можуть розглядати можливість переїхати в Україну з метою внести свій внесок у процес відбудови, оскільки Україна відкриватиме значну кількість робочих можливостей. Додатково, потенційні мігранти з білорусі та росії можуть розглядати можливість переїзду в Україну, хоча в даний момент ці перспективи не є дуже сприятливими. У майбутньому Україна може досягти успіху у залученні мігрантів з різних частин світу.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ ТА ШЛЯХИ ЗМЕНШЕННЯ РІВНЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

3.1 Міжнародний досвід уникнення високого рівня безробіття

Існує кілька способів подолання високого рівня безробіття в різних країнах, зокрема:

- **Сприяти економічному зростанню:** Уряди можуть створювати політику, яка заохочує економічне зростання, наприклад, інвестувати в інфраструктуру, зменшувати податки для підприємств і створювати стимули для іноземних інвестицій. Це може призвести до створення нових робочих місць і зниження рівня безробіття.

- **Програми освіти та підготовки:** Уряди можуть інвестувати в програми освіти та підготовки, які озброюють працівників навичками, необхідними для конкуренції на ринку праці. Це може допомогти зменшити розрив у кваліфікації та збільшити можливості працевлаштування.

- **Підтримка підприємництва:** Уряди можуть надавати підтримку та фінансування для підприємців, включаючи доступ до кредитів, центрів бізнес-інкубації та навчальних програм. Це може призвести до створення нових підприємств і робочих місць.

- **Гнучке трудове законодавство:** Уряди можуть запроваджувати гнучкі трудові правила, які полегшать підприємствам наймання та звільнення працівників, що може спонукати підприємства створювати більше робочих місць.

- **Програми громадських робіт:** Уряди можуть створювати програми громадських робіт, які надають можливості працевлаштування, наприклад проекти розвитку інфраструктури, будівельні проекти та екологічні ініціативи.

- Іноземні інвестиції: Уряди можуть заохочувати іноземні інвестиції шляхом створення сприятливого бізнес-середовища, включаючи податкові пільги та впорядковані регулятивні процеси. Це може призвести до створення нових робочих місць і стимулювати економічне зростання.

- Мережі соціального захисту: Уряди можуть надавати системи соціального захисту, такі як допомога по безробіттю, щоб допомогти безробітним під час пошуку нової роботи. Це може забезпечити захист для тих, хто найбільш вразливий до негативних наслідків безробіття.[51, 52, 53]

Різні країни впровадили різні стратегії для вирішення проблеми високого безробіття.

Німеччина запровадила дуальну систему професійної освіти та навчання, яка поєднує навчання в класі з навчанням на робочому місці. Це допомогло зменшити розрив у кваліфікації та забезпечити працівників навичками, необхідними для конкуренції на ринку праці. [54]

Сполучені Штати запровадили політику, яка заохочує підприємництво, наприклад Адміністрацію малого бізнесу (SBA), яка надає фінансування та підтримку малим підприємствам. У США також існують такі програми, як Закон про інвестиції в робочу силу (WIA), який забезпечує навчання та освіту для тих, хто шукає роботу.[55, 56]

Японія запровадила політику під назвою «довічна зайнятість», де працівникам гарантується робота на все життя. Це призвело до стабільної робочої сили, але також сприяло відсутності гнучкості на ринку праці. [57].

Бразилія запровадила такі соціальні програми, як Bolsa Familia, яка надає фінансову допомогу малозабезпеченим сім'ям, і Programa Nacional de Estímulo ao Primeiro Emprego (PNPE), яка заохочує роботодавців наймати тих хто вперше вступив до роботи[58]

Швеція запровадила політику під назвою «політика активного ринку праці», яка забезпечує навчання, освіту та допомогу в пошуку роботи для безробітних. Це допомогло знизити рівень безробіття у Швеції.[59]

Південна Корея запровадила політику, яка заохочує технологічні інновації та підприємництво, наприклад політику креативної економіки. Це допомогло створити нові підприємства та робочі місця в країні. [60]. Загалом різні країни запровадили низку стратегій для вирішення проблеми високого рівня безробіття, включаючи політику, яка сприяє економічному зростанню, освітні та навчальні програми, підтримку підприємництва, гнучкі правила праці, програми громадських робіт, іноземні інвестиції та системи соціального захисту. Ефективність цих стратегій може залежати від конкретних економічних і соціальних умов кожної країни.

3.2 Методи боротьби з високим рівнем безробіття в Україні
Український уряд зіткнувся зі значними труднощами у боротьбі з безробіттям під час триваючого конфлікту на сході країни. Незважаючи на ці проблеми, уряд вжив кілька заходів, спрямованих на підтримку працівників і створення нових робочих місць у постраждалих районах. Деякі з цих заходів включають:

- Програми створення робочих місць у постраждалих від конфлікту районах: Уряд запустив програми, спрямовані на створення нових робочих місць у постраждалих від конфлікту районах, зокрема у секторах будівництва та інфраструктури. Наприклад, програма «Відновлення Донбасу» спрямована на відновлення зруйнованої інфраструктури та створення нових робочих місць у регіоні. [61]
- Підтримка внутрішньо переміщених осіб (ВПО): конфлікт призвів до переміщення мільйонів людей, багато з яких втратили роботу. Уряд запустив програми, спрямовані на підтримку ВПО, зокрема професійне навчання та підтримку працевлаштування.[62]

- Інвестиції в соціальну інфраструктуру: Уряд інвестував у соціальну інфраструктуру, таку як школи та медичні заклади, в районах, які постраждали від конфлікту. Це створило нові робочі місця у сфері будівництва та послуг. [63]
- Підтримка працевлаштування військових ветеранів: Уряд запустив програми, спрямовані на підтримку військових ветеранів, включаючи підтримку працевлаштування та професійного навчання. [64,65]
- Податкові пільги для підприємств у постраждалих від конфлікту районах: Уряд запропонував податкові пільги підприємствам, які працюють у постраждалих від конфлікту районах, щоб заохотити їх продовжувати роботу та створювати нові робочі місця. [66]
- Іноземна допомога та інвестиції: український уряд отримав значну іноземну допомогу та інвестиції для підтримки своїх зусиль у боротьбі з безробіттям під час конфлікту. Це допомогло профінансувати програми створення робочих місць і надати підтримку постраждалим працівникам. [67]

Після закінчення війни в Україні українському уряду потрібно буде вжити заходів для відновлення країни та створення нових робочих місць для її громадян. Україна могла б запровадити кілька стратегій, які були успішними в інших країнах для вирішення проблеми високого безробіття:

- Сприяння економічному зростанню: Україна могла б інвестувати в розвиток інфраструктури та зменшити податки для бізнесу, щоб стимулювати економічне зростання, яке могло б призвести до створення нових робочих місць.
- Програми освіти та навчання: Україна може інвестувати в програми професійної освіти та навчання, які надають працівникам навички,

необхідні для конкуренції на ринку праці. Це може допомогти зменшити розрив у кваліфікації та збільшити можливості працевлаштування.

- Підтримка підприємництва: Україна могла б розробити політику, яка б забезпечувала фінансування та підтримку для підприємців, включаючи доступ до кредитів, центрів бізнес-інкубації та навчальних програм. Це може призвести до створення нових підприємств і робочих місць.
- Програми громадських робіт: Україна може створити програми громадських робіт, які нададуть можливості працевлаштування, такі як проекти розвитку інфраструктури, будівельні проекти та екологічні ініціативи.
- Іноземні інвестиції: Україна може створити сприятливе бізнес-середовище для заохочення іноземних інвестицій, включаючи податкові пільги та спрощені регулятивні процеси. Це може призвести до створення нових робочих місць і стимулювати економічне зростання.
- Гнучке трудове законодавство: Україна може запровадити гнучке трудове законодавство, яке полегшить підприємствам наймання та звільнення працівників, що є стимулом для підприємств у створенні більшої кількості робочих місць.

Реалізуючи деякі з цих стратегій, Україна могла б допомогти знизити високий рівень безробіття та сприяти економічному зростанню.

Таким чином, високий рівень безробіття може мати значні економічні та соціальні наслідки для окремих людей і країн. Щоб вирішити цю проблему, різні країни запровадили різні стратегії, зокрема сприяння економічному зростанню, інвестування в освіту та професійну підготовку, підтримку підприємництва, впровадження гнучких трудових норм, створення програм громадських робіт, заохочення іноземних інвестицій та забезпечення мереж соціального захисту. Ефективність цих стратегій може залежати від конкретних економічних і соціальних умов кожної країни.

Висновки до третього розділу

Підсумовуючи, український уряд вжив ряд заходів для боротьби з безробіттям, включаючи програми створення робочих місць, субсидії на працевлаштування, програми професійного навчання, підтримку підприємництва, реформи ринку праці, сприяння іноземним інвестиціям і підтримку сільського господарства. Ці заходи спрямовані на створення нових робочих місць, надання працівникам навичок, необхідних для досягнення успіху на ринку праці, і спрощення для підприємств найму працівників. Хоча вплив цих заходів на рівень безробіття в Україні ще не повністю усвідомлений, вони є важливим кроком до побудови міцнішої економіки та зменшення безробіття в країні. Загалом, незважаючи на те, що конфлікт в Україні ускладнив боротьбу з безробіттям, уряд запровадив кілька заходів, спрямованих на створення нових робочих місць і підтримку постраждалих працівників. Ці заходи є важливим кроком до побудови міцнішої економіки та зниження безробіття в районах країни, які постраждали від конфлікту. Однозначно, майбутнє українського ринку праці – є важким, тож уряду України варто звернути увагу на досвід інших країн, які успішно боролись з високим рівнем безробіття, впроваджуючи різноманітні програми та заходи для підтримки бізнесів та безробітних громадян.

Підсумовуючи, боротьба з безробіттям в Україні після війни вимагатиме багатостороннього підходу, який включає інвестиції в інфраструктуру, освітні та навчальні програми, підтримку малого бізнесу, сприяння іноземним інвестиціям, сприяння експорту, реформи ринку праці та розвиток відновлюваної енергетики. Ці заходи можуть допомогти відновити економіку країни, створити нові робочі місця та покращити життя українських громадян.

ВИСНОВКИ

Отже, після проведений аналіз дозволяє представити бачення основних категорій роботи.

Безробіття це економічний та соціальний феномен, він має місце коли на ринку праці рівень пропозиції робочої сили перевищує попит на неї; тобто існує більше охочих отримати роботу, ніж існуюча кількість вакансій. Безробіття в Україні наразі є гострим питанням для вирішення на сучасному етапі розвитку країни та її переходу до ринкової економіки, тому що чим вищий рівень безробіття в країні, тим нижчий рівень економічного та соціального розвитку країни.

Населення держави, в свою чергу, поділяють на дві категорії: економічне активне населення, тобто ті громадяни які є робочою силою, до них також відносяться безробітні та зайняті громадяни. Та економічно неактивне населення – це та категорія громадян, яка не є робочою силою.

Існують різні види безробіття, до яких відносяться: циклічне – має місце коли попит на певні товари в країні різко падає і, як наслідок, підприємства змушені звільняти працівників, з метою уникнення великих фінансових втрат.

Фрикційне безробіття - має місце коли працівники мають намір залишити робоче місце, проте ще не знайшовши нового, або коли студенти знаходяться в пошуку своєї першої роботи, чи коли жінки вертаються до місця роботи з «відпустки по догляду за дитиною». Такий тип безробіття вважається корисним для економіки, оскільки він дає змогу працівникам змінити роботу на ту, де вони можуть стати більш продуктивними.

Структурне безробіття - виникає, коли відбуваються зміни в економіці країни, які створюють невідповідність між навичками, якими володіють працівники та навичками, які потребують роботодавці.

Природне безробіття - включає в себе два з трьох основних типів безробіття: фрикційне та структурне. Це пояснює той факт, що навіть при здоровій економіці завжди буде існувати певний рівень безробіття. Люди завжди будуть міняти робочі місця, а іноді покидати своє робоче місце ще не знайшовши нове. Також завжди будуть існувати люди, навички яких вже є застарілими та такими яких роботодавці вже не потребують.

Довготривале безробіття - виникає для тих, хто активно шукає роботу протягом 27 тижнів. Наслідки можуть бути руйнівними, адже більшість роботодавців можуть не звертати уваги на людину яка так довго шукала роботу.

Реальне безробіття - включає дві наступні категорії: Маржинально прив'язані працівники - ці працівники не шукали роботи більше ніж 4 тижні, проте займались пошуками впродовж року. Деякі з них стали байдужими до пошуку роботи. Робітники на неповний робочий день. Цей тип працівників охоче працював би при повній зайнятості, однак мав змогу знайти лише роботу на неповний робочий день.

Сезонне безробіття - З назви стає зрозумілим, що цей тип безробіття є результатом регулярних змін сезону. До цього типу безробіття можна віднести такі категорії працівників: працівників готелів, інструкторів катання на лижах.

Класичне безробіття. Даний тип безробіття має місце коли рівень заробітної плати є високим, що призводить до того, що роботодавці не мають змоги найняти бажаних працівників. Іншими словами, заробітна плата є вищою, ніж як правило диктують закон попиту та пропозиції.

Важко передбачити точну ситуацію з безробіттям в Україні у 2023 році, оскільки на неї впливають різні фактори, такі як світова економічна ситуація, урядова політика і технологічний прогрес. В Україні є кілька шляхів боротьби з безробіттям, зокрема:

- **Заохочення іноземних інвестицій:** український уряд може залучати іноземні інвестиції, створюючи сприятливе для інвесторів середовище, пропонуючи податкові пільги та спрощуючи бюрократичні процеси.
- **Сприяння підприємництву:** Уряд може створити екосистему, яка заохочує підприємництво та надає підтримку стартапам і малим підприємствам. Це може включати фінансову допомогу, наставництво та навчання.
- **Заохочення професійного навчання:** Уряд може запропонувати програми професійного навчання, щоб допомогти людям отримати нові навички та знання, щоб зробити їх більш придатними для працевлаштування в галузях, що розвиваються.
- **Збільшення державних витрат:** уряд може збільшити державні витрати на інфраструктурні проекти, такі як дороги, мости та громадські будівлі. Це може створити робочі місця в короткостроковій перспективі та підвищити економічну конкурентоспроможність країни в довгостроковій перспективі.
- **Боротьба з корупцією:** корупція є значною перешкодою для економічного зростання та створення робочих місць. Уряд може вжити заходів для зменшення корупції, наприклад підвищення прозорості та підзвітності, щоб залучити більше інвесторів і створити рівні умови для бізнесу.

Загалом український уряд має застосовувати комплексний підхід до вирішення проблеми безробіття в країні. Запроваджуючи політику, яка сприяє інвестиціям, підприємництву, професійній підготовці, державним видаткам і боротьбі з корупцією, Україна може створити більше робочих місць і покращити життя своїх громадян.

Література:

1. Дослідження Національного Банку України./Електронний ресурс:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2022-Q3.pdf?v=4
2. Вирізка статті Генерального директора онлайн платформи Work.ua/
Електронний ресурс: Артур Михно - Приніс вам трішки даних про ринок праці за... Facebook
3. Звіт Європейської Бізнес Асоціації./Електронний ресурс:
<https://eba.com.ua/lypen-2022-zarplaty-ne-vstygayut-za-spozhyvchoyu-inflyatsiyeyu/>
4. Крамаренко К. М. Губарєв С. С. Журнал Молодий вчений «Безробіття населення як макроекономічна проблема»
5. ЗАКОН УКРАЇНИ Про зайнятість населення (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243). [Електронний ресурс] – режим доступу
<http://www.rada.gov.ua/>
6. Bureau of Labor Statistics. "Long-term Unemployed."/Електронний ресурс:
<https://www.bls.gov/cps/definitions.htm#longterm>
8. Pew Research Center. "Lost Income, Lost Friends - and Loss of Self-Respect."/Електронний ресурс: <https://www.pewresearch.org/social-trends/2010/07/22/hard-times-have-hit-nearly-everyone-and-hammered-the-long-term-unemployed/>
9. Bureau of Labor Statistics. "What Is Seasonal Adjustment?"/Електронний ресурс:
<https://www.bls.gov/cps/seasfaq.htm>
10. Center on Budget and Policy Priorities. "Policy Basics: How Many Weeks of Unemployment Compensation Are Available?"
11. Міністерство економіки України. Юлія Свириденко. «Уряд реалізує комплексну програму з покращення ситуації на ринку праці» (28.10.2022)

/Електронний ресурс: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-realizuie-kompleksnu-prohramu-z-pokrashchennia-sytuatsii-na-rynku-pratsi-iuliia-svyrydenko>

12. Ефективний соціальний ліфт для українців. «Національний кадровий резерв»./Електронний ресурс: <https://ukrnr.in.ua/>

13. Prozzoro продажі. «Релокація бізнесу – що це?». /Електронний ресурс: https://prozorro.sale/marketplace_landing-page#yak1

14. Дія.Бізнес. «В Україні запустили єдину платформу цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу» (11.04.2022)/Електронний ресурс: <https://business.diia.gov.ua/cases/iniciativi/v-ukraini-zapustili-edinu-platformu-cifrovoi-vzaemodii-dla-dopomogi-v-relokacii-biznesu>

15. Тетяна Тищук. «Державне управління.». За редакцією VoxUkraine/Електронний ресурс: <https://voxukraine.org/ne-tilki-timchasovi-normi-novi-zakoni-dlya-borotbi-z-koronavirusom-ta-ekonomichnoyu-krizoyu>

16. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання трудових відносин з нефіксованим робочим часом»./Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2421-IX#Tex>

17. Кабінет Міністрів України. Постанова від 26.04.2022р., №481/Деякі питання організації роботи працівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки на період воєнного стану/Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481-2022-%D0%BF#Text>

18. Міністерство юстиції. «Порядок розірвання трудового договору х ініціативи власника або уповноваженого ним органу»/Електронний ресурс: https://minjust.gov.ua/m/str_33643

19. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин (19.07.2022)/Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-20#Text>

20. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо оптимізації трудових відносин. (19.07.2022)/Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2352-IX?fbclid=IwAR03BZz2SqCb4g6C5q96OSyjsghmGWAW2JlgOGhmYkQSGQTMuANEpxDJRxk#Text>

21. Закон України Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування служби зайнятості, соціального страхування на випадок безробіття, сприяння продуктивній зайнятості населення, у тому числі молоді, та впровадження нових активних програм на ринку праці. (21.10.20220)/Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2622-IX#Text>

22. Закон України Про державну допомогу суб'єктам господарювання/Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

23. Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні і надання послуг з посередництва у працевлаштуванні за кордоном./Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-20#Tex>

24. Закон України Про внесення зміни до пункту 5 статті 8 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" щодо системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя./Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2488-IX?fbclid=IwAR2BPv0kd4b2PyZb-znlLkN09bxL3jCqOqvLslYGozujhFoMgcDnHSntjXM#Text>

25. Кабінет Міністрів України. Постанова від 01.11.2022 р., № 1235. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 р. №179 і від 21 червня 2017 р. № 432./Електронний ресурс: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-31-bereznia-2015-r-179-i-vid-21-cherhvnya-2017-r-432-i011122-1235>
26. Верховна Рада України. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану./Електронний ресурс : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39167>
27. Закон України. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану (25.11.2022)./Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
28. Державна податкова служба України. «Питання – відповіді щодо особливостей переходу платників на спрощену систему оподаткування» (07.04.2022) /Електронний ресурс: <https://tax.gov.ua/media-tsentr/novini/578879.html>
29. Дія. «Урядова програма безповоротних грантів для створення та розвитку власного бізнесу. «Робота»/Електронний ресурс: <https://erobota.diia.gov.ua/>
30. Статистчні дані Міністерства Фінансів України. «Валовий внутрішній продукт в Україні».
- Електронний ресурс: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>
31. Соціальне опитування українського населення під час війни (зайнятість та доходи)

Електронний

ресурс:

https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vr_emya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html

32. Статистичні дані Національного Банку України «Офіційний курс гривні щодо іноземних валют»

Електронний

ресурс:

<https://bank.gov.ua/ua/markets/exchangerates?date=25.02.2022&period=monthly>

33. Стаття ДіяБізнес «Підтримка бізнесу в умовах війни»

Електронний ресурс:

<https://business.diia.gov.ua/wartime>

34. Соціальне опитування групи «Рейтинг», («П'ЯТНАДЦЯТЕ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНЕ ОПИТУВАННЯ. УКРАЇНА ПІД ЧАС ВІЙНИ. ЗАЙНЯТІСТЬ І ДОХОДИ (23-24 ЛИПНЯ 2022)»)

ЕЛЕКТРОННИЙ РЕСУРС:

https://ratinggroup.ua/research/ukraine/pyatnadcat_obschenaci_opros_ukraina_vo_vr_emya_voyny_zanyatost_i_dohody_23-24_iyulya_2022_goda.html

35. Архів Укрстат «Кількість зареєстрованих фізичних осіб-підприємців за регіонами України з розподілом за ознакою статі керівника»

Електронний ресурс:

https://ukrstat.gov.ua/edrpoi/ukr/EDRPU_2022/kfop_reg/arh_kfop_reg_22_u.html

36. Статистика Міністерства Фінансів щодо зареєстрованих безробітних осіб в Україні

Електронний ресурс:

<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/>

37. Архів макроекономічних показників Національного Банку України

Електронний ресурс:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators#3>

38. Статистичні дані Державної служби зайнятості України щодо безробітного населення в Україні у 2022 році.(«

СИТУАЦІЯ НА РИНКУ ПРАЦІ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ У СІЧНІ-ВЕРЕСНІ 2022 РОКУ»)

Електронний

ресурс:

[https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/09_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_2022 .pdf](https://www.dcz.gov.ua/sites/default/files/infofiles/09_sytuaciya_na_rp_ta_diyalnist_dsz_2022.pdf)

39. Аналітична записка Razumkov center «РИНОК ПРАЦІ В УМОВАХ ВІЙНИ: основні тенденції та напрями стабілізації»

Електронний ресурс:

<https://razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT-ZAPIS-PISHULINA-2.pdf>

40. Gradus (2022), *Social Screening of Ukrainian Society During the Russian Invasion – the twelfth wave of the study*. Retrieved from

Електронний ресурс: gradus.app/documents/319/Gradus_EU_wave_12_ENG.pdf.

41. Operational data portal «Ukraine refugee situation»

Електронний

ресурс:

https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine#_ga=2.268301645.279866616.1679230598-1317447449.1679230598

42. Libanova, E. (2021), *COVID-19: 2020 socio-economic losses and potential risks* (in Ukrainian) Лібанова, Е. М. (2021). COVID-19: соціально-економічні втрати 2020 року та потенційні ризики. Вісник Національної академії наук України, (6), 42-46. Retrieved from visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/download/81/84

43. National Bank of Ukraine (NBU) (2022), Inflation Report. January. *Labor market and household income*. Retrieved from bank.gov.ua/admin/uploads/article/IR_2022-Q1_en.pdf?v=4

44. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2022), *Lives on Hold: Intentions and Perspectives of Refugees from Ukraine* #2 Retrieved from data.unhcr.org/en/documents/details/95767

45. Статистичні дані Міністерства Фінансів «Індекс інфляції в Україні»

Електронний ресурс:

<https://index.minfin.com.ua/ua/economy/index/inflation/>

46. Статистика зовнішнього сектору України Національного Банку України.

Електронний ресурс:

<https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>

47. Міністерство фінансів. «Макроекономічний огляд та прогноз»./Електронний ресурс: <https://mof.gov.ua/uk/makroogljad>

48. Міністерство фінансів України «Макроекономічний огляд та прогноз»

Електронний ресурс:

<https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/ekonomichne-zrostannya/pidtrimka-malogo-i-serednogo-pidpriyemnictva>

49. Lane, P.R. (2022), “Inflation diagnostics”, ECB Blog, 25 November.

Електронний ресурс: [Inflation diagnostics](#)

50. Adolfsen, J.F., Kuik, F., Lis, E. and Schuler, T. (2022), “The impact of the war in Ukraine on euro area energy markets”, *Economic Bulletin*, Box 1, Issue 4, ECB. Around 42% of energy came from domestic production (including from nuclear power and renewable sources) in 2020 – the Eurostat webpage on EU energy mix and import dependency.

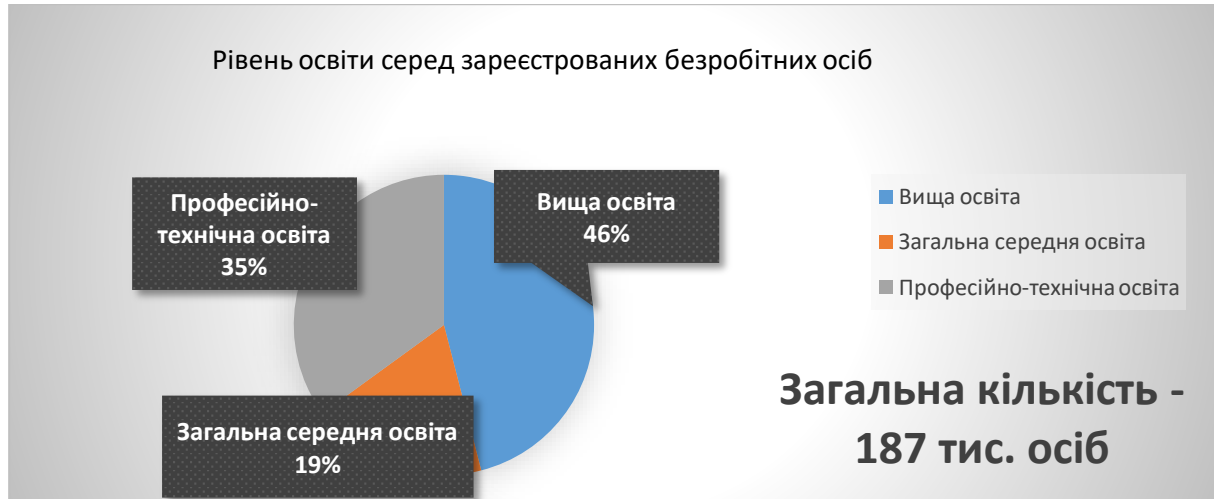
Електронний ресурс: [Eurostat webpage on EU energy mix and import dependency](#)

51. Політична економія: Навч. посіб. / Г. А. Оганян, В.О. Паламарчук, А.П. Румянцев та ін.; За заг. ред. Г.А. Оганяна. - К.: МАУП, 2003. - 520 с.
52. Макроекономіка : навч. посібн. / О. М. Кліменко, О. М. Крюкова, В. М. Філатов та ін. ; під заг. ред. О. М. Кліменко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2011. – 250с.
53. . Економіка ХХІ: Міжнародний збірник наукових праць. – Донецьк: ДонНТУ, 2009. – Вип. 3. – С. 44–47.)
54. Olga Bisyk. «Вчитись та заробляти. Що таке дуальна система в Німеччині.»/Електронний ресурс: <https://caritas.ua/news/vchytys-ta-zaroblyaty-shho-take-dualna-osvita-v-nimechchyni/>
55. ДіяБізнес «Світовий досвід з інституційної підтримки підприємців.»/Електронний ресурс: <https://business.diia.gov.ua/svitovij-dosvid>
56. Інститут громадянського суспільства «США. Закон про громадські роботи та економічний розвиток від 1965.»/Електронний ресурс: <https://www.csi.org.ua/publications/zakon-pro-gromadski-roboty-ta-ekonom/>
57. Шкурат М.Є. «Використання «Японської моделі» управління персоналом в ТНК.»/Електронний ресурс: <file:///C:/Users/Admin/Downloads/4821-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-9680-1-10-20180111.pdf>
58. The World Bank. «Bolsa Familia: Changing the Lives of Millions»/Електронний ресурс: <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2010/05/27/br-bolsa-familia>
59. Волков А.М. «Швеція: соціально-економічна модель». -, 1991р. - С.65-91
60. Василь Ткаченко «Секрет інноваційного прориву Південної Кореї: досвід для України.»/Електронний ресурс: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2184059-sekret-innovacijnogo-prorivu-pivdennoi-korei-dosvid-dla-ukraini.html>
61. Анастасія Жарикова. «Робота стимулюватиме створення 3000 нових робочих місць». За редакцією «Економічна Правда». 26.08.2022/Електронний ресурс: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/08/26/690864/>

62. Міністерство соціальної політики України. «Внутрішньо-переміщені особи»/Електронний ресурс: <https://www.msp.gov.ua/timeline/Vnutrishno-peremishcheni-osobi.html>
63. Олександр Грибан. «Інфраструктурні інвестиції: чи допоможуть Україні відновити економіку». За редакцією «Економічна Правда»./Електронне посилання: <https://www.epravda.com.ua/columns/2021/05/21/674120/>
64. Закон України Про внесення змін до пункту 5 статті 8 Закону України «Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» щодо системи переходу від військової кар'єри до цивільного життя». Прийняття від 29.07.2022./ Електронний ресурс: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2488-IX?fbclid=IwAR2BPv0kd4b2PyZb-znlLkN09bxL3jCqOqvLslYGozujhFoMgcDnHSntjXM#Text>
65. Кабінет Міністрів України. Постанова від 01 листопада 2022 № 1235/Електронний ресурс: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-31-bereznia-2015-r-179-i-vid-21-cheravnaya-2017-r-432-i011122-1235>)
66. Закон України від 15.03.2022 №2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану»./Електронний ресурс: <https://if.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/576960.html>
67. Кеннет Рогофф, Вероніка Мовчан. «Аналітика Суспільство». «Відбудова України: торгівля та прямі іноземні інвестиції». За редакцією VoxUkraine. (05.01.2023) /Електронний ресурс: <https://voxukraine.org/vidbudova-ukrayiny-torgivlya-ta-priami-inozemni-investytsiyi>

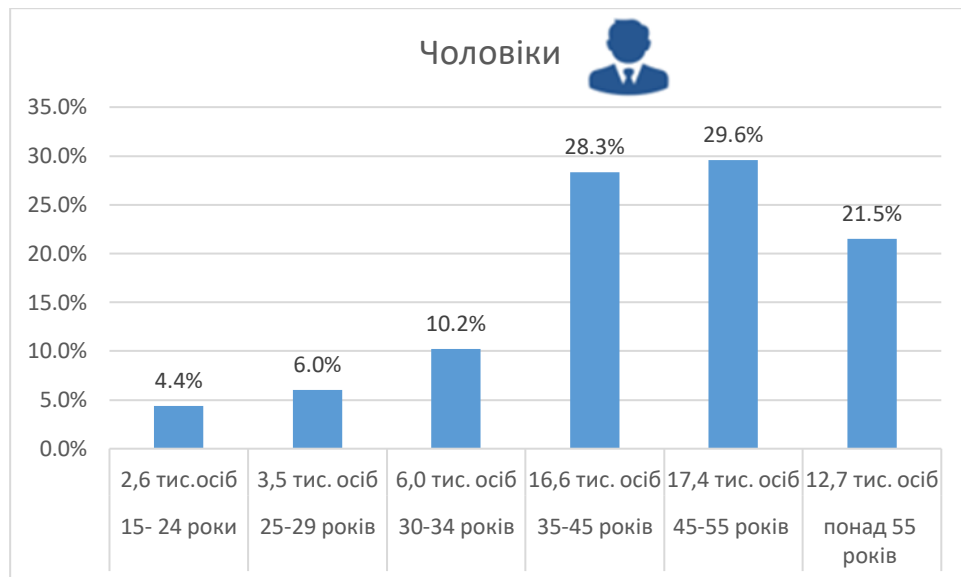
Додатки:

Додаток А. Рис. 2.3 Рівень освіти серед зареєстрованих безробітних осіб в Україні у 2022 році (Розраховано за [38])

Додаток Б.

Рис 2.1 Рівень безробіття в Україні в 2022 році серед чоловіків (розраховано за [38])

Додаток В. Рис. 2.2 Рівень безробіття в Україні в 2022 році серед жінок (розраховано за [38])

